

UOT 82

**“ÇƏRPƏLƏNG UÇURAN” ROMANINDA ƏFQANISTAN FƏCİƏSİNƏ
MÜƏLLİF BAXIŞI, YAXUD ƏMİR OBRAZINDA
AVTOBİOQRAFİK ÜNSÜRLƏR**

Günəl AĞAYEVA*

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 24 mart 2023; çapa qəbul edilmişdir: 19 aprel 2023; online-da çap edilmişdir: 31 may 2023.

Received: 24th of March, 2023; accepted: 19th of April, 2023; published online: 31st of May, 2023.

Açar sözlər: *Əfqanıstan, roman, köç, Amerika, uşaq*

Giriş

Dünya ədəbiyyatının hər zaman marağında olan mövzulardan biri də miqrasiya (“köç”) hadisələri ilə bağlı olmuşdur.

Dünyada baş verən ictimai-siyasi hadisələr zaman-zaman xalqların öz vətənlərindən miqrasiya etməsinə səbəb olmuşdur. Bədii mətnlər fərdin taleyi ilə bağlı olduğu kimi, cəmiyyətin də taleyini əks etdirmə üsullarından biri kimi “köç” hadisəsini də zaman-zaman ədəbiyyata gətirmişdir. Bu prosesin ifadəsi müxtəlif bədii priyomlar, mövzu seçimi ilə fərqlənsə də, hər zaman eyni bir ideyaya xidmət etmişdir.

XX əsrin ortalarında Amerika və Sovet İttifaqının mübarizə meydanına çevrilən Əfqanıstanda baş verən hərbi-siyasi proseslər xalqın acınacaqlı duruma düşməsinə səbəb oldu. Bu proses bütün dünyanın diqqət mərkəzində idi. Əfqan xalqının acınacaqlı taleyi yalnız siyasi mövzu kimi gündəmdə qalmadı. Bu mövzu bir müddət sonra bədii ədəbiyyatın da aktual probleminə çevrildi. Belə işlər sırasında ən təsirli əsər “çərpələng uçuran” romanıdır.

“Çərpələng uçuran” romanının məzmun xüsusiyyətləri

"Çərpələng uçuran" Əfqanıstan əsilli Amerika yazıçısı Xalid Hüseyninin ilk romanıdır. Müəllif romanında iki uşağın münasibətləri vasitəsilə Əfqanıstanın yaxın tarixini və ölkənin sosioloji xüsusiyyətlərini əks etdirir. Kabildə diplomatın oğlu olaraq anadan olan müəllif 1980-ci ildə ailəsi sığınacaq aldıqdan sonra ABŞ-a mühacirət edib. Müəllif yaşadığı bu köçü əsərində əks etdirmişdir. O, hekayəsini Əfqanıstan-Pakistan-ABŞ xəttinin süjeti ilə uydurdu. Müəllif açıqlamalarının birində hekayəsinin reallığını bu sözlərlə izah edib: “Onlar tam olaraq tanıdığım insanlar deyil, amma həyatımda rastlaşdığım, haqqında nəşə bildiyim, eşitdiyim insanların izləri var. Bəziləri bir neçə adamın qarışığıdır, düşərgələrdə tanış olduğum əfqan qaçqınları. 20 il düşərgələrdə qaldıqdan sonra Əfqanıstana qayıdan insanların bir qismi öz evlərində, torpaqlarında məskunlaşdıqlarını görənlərdir. Onların əksəriyyəti evlərini və tarlalarını itirmək hissini və reallığını yaşayır”. [1, 65]

Romanın baş qəhrəmanı və hekayəçisi Əmirdir. Oxucu hadisələri Əmirin hissələri, düşüncələri və onun mühitində cərəyan edən münasibətlər və dialoqlar vasitəsilə öyrənir. Hadisələr adətən sinxron, bəzən isə diaxronik olaraq nəql olunur. [1, 68]

* magistrant, Bakı Avrasiya Universiteti
e-mail: aybenizagayeva1122@gmail.com

Müəllif Əfqanıstandakı münaqişələri və onun nəticələrini obyektiv şəkildə əks etdirir. Lakin görünür, o, münaqişənin beynəlxalq faktorlarını göstərməklə eyni obyektivliyi qoruyub saxlaya bilməyib. Hüseyini 15 yaşında Amerikada məskunlaşıb və Amerikanı özünə “vətən” kimi görür. Bu nöqtəyi-nəzərdən Əfqanıstanın qeyri-sabit strukturunda Amerikanın təsirini obyektiv qiymətləndirmək müəllif üçün bir qədər çətinlik yaradır. Hüseyini müsahibəsində bu faktı etiraf edir: “Mənim üçün bu dəyişiklik lotereya idi. Əfqanıstanı tərk edib başqa ölkədə yeni həyata başlamaq imkanım oldu. Pakistanda qaçqın düşərgəsində yaşasaydım, bu kitabları yaza bilməzdim, çap edə bilməzdim, yazıçı da olmazdım” [3, 128].

Sovet İttifaqının işğalını və region ölkələrinin müdaxilələrini tənqidi şəkildə əks etdirən müəllif ABŞ-ın müdaxiləsini nəql edərkən eyni nöqtəyi-nəzərdən çıxış edə bilmir. Romanda bu fikirlər ata vasitəsilə belə əks olunur: “Atam Amerika ideyasını çox sevirdi. Onu yaralayan Amerikada yaşamaqdı... “Bu dünyada cəmi üç əsl kişi var, Əmir” deyirdi. O, barmaqları ilə sayırdı: hücumçu, xilaskar Amerika, Britaniya və İsrail. “Qalınları” – əlinin dalğası və şilləsi deyəcəkdi – “qeybətçi kronlardan heç bir fərqi yoxdur” [3, 128].

Əsərin süjeti iki yeniyyətə əfqan gəncinin dostluq münasibətləri üzərində qurulub.

Roman iki uşağın dostluğuna diqqət yetirməklə başlayır. Bu münasibətlə yanaşı Əmirin Əfqanıstandakı uşaqlıq illəri, atası ilə birlikdə Əfqanıstandan Amerikaya köçməsi və Amerikadakı həyatlarından bəhs edilir. Əfqanıstanın siyasi quruluşu və münaqişələri dövrü xüsusiyyətləri ilə nəql olunur.

Əmir Kabilin layiqli bir bölgəsində yaşayan varlı bir puştun ailəsinin oğludur. Ailənin “Həzərə” nökrinin oğlu Həsən Əmirin ən yaxın dostu və süd qardaşıdır. Aralarında sevgi və güvən dolu bir münasibət var. Əmir kitab oxumağı və hekayə yazmağı çox sevir. Həsən savadsızdır və Əmirin hekayələrini dinləməkdən həzz alır. Xüsusilə “Şahnamə” ikilinin ən çox oxunan və sevilən əsəridir.

İki dostun münasibətlərinin və həyatlarının dönüş nöqtəsi birlikdə iştirak etdikləri uçurtma festivalı ilə yaşanır. Əfqanıstanın ənənəvi oyunlarından biri olan uçurtma yarışına qatılan Əmir Həsənin dəstəyi ilə yarışın qalibi olur. Həsən müsabiqədə qazandıqları “mavi uçurtma”-nı tapıb Əmirə gətirmək üçün məhəllə küçələrində axtarış aparır. Bu vaxt Assef dostları ilə Həsəni döyərək zorlayır. Həsəni tapmaq üçün onun arxasınca gedən Əmir, Həsənin başına gələnləri görsə də, qorxur və gizləndiyi yerdən çıxıb bilmir. Bu hadisədən sonra Əmir həm özündən, həm də Həsəndən çox utanır. Həsənə qarşı günahının öhdəsindən gələ bilməyən Əmir Həsəni evdən çıxarmaq üçün plan qurur ki, bu da onun oğurluqda ittiham olunmasına səbəb olacaq. Vəziyyətdən xəbərdar olan və sirrini heç kimlə bölüşə bilməyən Həsən böhtanı qəbul edir. Babanın Həsəni bağışlamasına və qalmalarını israr etməsinə baxmayaraq, Əli və Həsən evlərini və şəhərlərini tərk edirlər.

Baba və Əmirin Kabilə ayrılması Sovet İttifaqının Əfqanıstanı işğal etməsi ilə baş verir. Ailə işğaldan sonra təhlükəli səfərdən sonra Amerikaya köçməyi bacarır. Nisbi təhlükəsizlik məkanı olan Amerika həm də mikro səviyyədə münaqişələrin baş verəcəyi məkanı təmsil edir. Amerikada təhsilini davam etdirən Əmir atasının etirazına baxmayaraq yazıçı olmaq istəyir və yazıçılıq təhsilinə başlayır. O, boş vaxtlarında Babaya bit bazarında işləməyə kömək edir. Onlar əsasən əfqan mühacirlərdən ibarət general Taheri və ailəsi ilə bit bazarında görüşürlər. Əmir generalın qızı Əmirin atası səhhətinin gündəngünə pisləşdiyi günlərdə Əmir qarşısında son borcunu yerinə yetirir və Süreyyanı Əmirə evləndirir.

Uğurlu yazıçı olan Əmir Amerikada əsərləri ən çox satılan müəlliflər sırasındadır. Elə bu vaxt Əmirə Pakistandakı dostu Rəhim Xan zəng vurur. Rəhim xan çox xəstədir və ölməzdən əvvəl Əmiri görmək istəyir. Rəhim Xanın “yenidən yaxşı insan olmaq mümkündür” (3, s. 2) sözləri ilə Əmir istəmədiyi halda Pakistana getməyə qərar verir.

Pakistanda Əmiri heç vaxt təsəvvürünə gətirə bilməyəcəyi xəbərlər və hadisələr gözləyir. Rəhim xan Həsənin Əmir üçün yazdığı məktubu Əmirə verir. Həsən məktubunda arvadı və oğlu Söhrabın adını çəkir. Təəssüflər olsun ki, Həsən və həyat yoldaşı məktub yazıldıqdan az sonra Taliban tərəfindən öldürülür. Rəhim Xan Əmirdən xahiş edir ki, Kabildə uşaq evində olan Söhrabı Pakistana gətirsin. Əmir buna qarşı çıxanda onun üçün sarsıdıcı həqiqəti öyrənir: Həsən Əlinin oğlu deyil, Əmirin qardaşıdır.

Əmir Söhrabı almaq üçün Rəhim xanın təqdim etdiyi Feritlə birlikdə Kabilə gedir. Əmir uşaqlığının kabilini çox dəyişkən görür. Söhrabı tapmaq asan deyil. Söhrabı taliblər uşaq evindən aparıblar. Hadisələrin arxasında Talibanın ən yüksək səviyyəli adamlarından biri Asef dayanır. Əmir və Söhrab üçün Asefdən və ya başqa sözlə Talibandan qurtulmaq çox çətin olacaq.

Əmir Söhrabı Pişəvərə gətirir, lakin onun missiyası bununla bitmir. Uşaqla emosional bağların inkişafına imkan yaradacaq bir sıra ağırlı hadisələr yaşamış ikili nəhayət birlikdə Amerikaya getməyi bacarır. Müharibə, ölüm, zorakılıq, zorlama, məyusluqlar, bir sözlə, uşağın dözə bilməyəcəyi ağrıları yaşayan Söhrab Amerikaya və yeni həyatına tez uyğunlaşa bilmir.

Romanda zaman və məkan məsələsi, hekayə dövrü təqribən qırx illik bir dövrü əhatə edir və bu dövr sarpmalarla Əmirin keçmişinə köçürülür. Bu kontekstdə romanı dörd dövrə bölmək olar. 1) Əmirin 18 yaşına qədər Kabilədəki həyatı. 2) Əmir və Baba Amerikaya gedir və orada yeni həyata başlayır. 3) Əmirin Pakistana, oradan Əfqanıstana keçməsi və Söhrabı taparaq Pakistana qayıtması. 4) Əmir və Söhrabın Amerikaya getdikdən sonrakı həyatlarından ibarət olan dövrlərdir. Romandakı başqa bir dövriləşdirmə Əmirin Kabilədəki uşaqlıq və gənclik illəri və Amerikadakı həyatı və ya köçdən əvvəl və sonra yetkinlik dövrü kimi düşünülə bilər.

Köçdən əvvəlki məkan Kabilədir və o coğrafiyada baş verənlər, transmilli məkan Pakistan və Amerikadır. Süjet 1979-1989-cu illərdə Əfqanıstanda və 1989-2003-cü illərdə ABŞ-Pakistan-Əfqanıstan üçbucağında inkişaf etmişdir. Əfqanıstanda monarxiyanın son illərində (1963-cü ildən), Kral Zahir şahın son 10 ilində başlayan süjet romanın ABŞ-da ilk dəfə nəşr olunduğu 2003-cü ilə qədər xronoloji ardıcılıqla davam edir. Bu tarixi prosesdə Əfqanıstandakı rejim dəyişiklikləri və bu dəyişikliklər əsasında milli və beynəlxalq faktorların təsirləri izah edilir. O, vətəndaş müharibələri, münaqişələr və bu faktorların təsiri altında inkişaf edən Əfqanıstanın dəyişməsindən bəhs edir.

Əsərdə miqrasiya probleminin qoyuluşu Romanda köçə səbəb olan hadisə Əfqanıstanda münaqişələrin getdikcə artmasıdır. Müəllifin həyat hekayəsində olduğu kimi, romanın baş qəhrəmanı Əmir 1980-ci illərdən sonra atası ilə birlikdə Əfqanıstandan mühacirət edir. Sovet İttifaqının işğalı ilə siyasi qeyri-müəyyənliyin və daxili qarşıdurmaların artdığı ölkədə həyat təhlükəsizliyinin olmaması və ya insanların qeyri-müəyyən mühiti miqrasiyaya səbəb olur. Əmir romanda köçün səbəblərini belə izah edir:

“Siz artıq Kabilədə heç kimə etibar edə bilməzsiniz; pul müqabilində və ya hədə-qorxu ilə hamı bir-birini satmağa hazır idi; qardaş qardaşı, nökrər ağanı, dost dostu. ...Rəfiqlər, yoldaşlar hər yerdə idi; Kabili iki qrupa ayırdılar; dinləyənlər də, dinməyənlər də. Ən çətin tərəfi o idi ki, heç kim kimin hansı tərəfdə olduğunu bilmirdi. Bir paltar biçilən zamanı dərziyə təsadüfən deyilən bir şey, təsadüfi bir şərh sizi birbaşa Poleh təkərli zindanlara apara bilər. Ət alarkən şəhərin hərbi vəziyyətindən şikayət edən hər kəs qəfildən dəmir barmaqlıqlar arxasında Kalaşnikov avtomatının ağzına baxa bilər” [3, 116].

Əmir və atası bir səhər Əfqanıstandan qaçmağa çalışan digər insanlar kimi gizli şəkildə evi tərk edirlər. Əvvəllər razılaşıqları qaçaqmalçı vasitəsilə əvvəlcə Pakistan sərhədini keçərək Pişəvərə gediblər. Qaçaqmalçıların qeyri-insani şəraitdə və həyat təhlükəsizliyinin olmadığı bir şəraitdə etdikləri bu səyahətlər iki ölkə arasındakı sərhəddən daha çox həyat və ölüm arasındakı sərhədə bənzəyir. Bununla belə, Pakistan nisbi

təhlükəsizlik məkanını təmsil edir.

Əmirlə Baba Amerikaya gedib yeni həyata başlaya bilirlər. Digər tərəfdən, Əfqanıstanda münaqişələr Sovet İttifaqı qoşunlarının ölkəni tərk etməsindən sonra getdikcə daha çox davam edir. Minlərlə insan həyatını itirir. İllər sonra Həsən məktubunda bu vəziyyəti belə izah edir:

“Uşaqlığımızın Əfqanıstanı, təəssüf ki, artıq ölüb. Yaxşılıq getdi bu diyardan; Ölüm-dən qaçmağın yolu yoxdur. Ölüm, ölüm hər yerdə, hər an. Kabili qorxu bürüdü; küçələr, stadionlar, bazarlar qorxu ilə doludur; o indi həyatımızın bir parçasıdır, Əmir Ağa... Vətənimizi zəbt edən vəhşilər insan ləyaqətinə məhəl qoymurlar...” [3, 221].

Əmir və Babanın köç qərarı mikro səviyyəli köçü təmsil etdiyi halda, romanda adı çəkilən ailə və qrupların qərarı mezo səviyyəlidir. Xüsusilə sovet ordusunun işğalı ilə başlayan kütləvi miqrasiya makro səviyyədə miqrasiyanı təmsil edir.

Əsərdə hakimiyyət mübarizəsi və vətəndaş müharibəsi, hakimiyyət davaları, ictimai və gündəlik həyata xarici müdaxilələrlə bitməyən vətəndaş müharibəsinin yaratdığı dəyişiklik Əmirin və onun ətrafındakıların həyatı vasitəsilə izah edilir. Müharibə sinfi və demoqrafik fərqiindən asılı olmayaraq cəmiyyətin hər bir hissəsinə təsir etdi. Münaqişələr minlərlə insanın ölümünə və didərgin düşməsinə, gedənlərin də, qalanların da dərin iztirablarına səbəb oldu. Təqib, zorlama, zorakılıq vətəndaş müharibəsi ilə Əfqanıstanda yaşayan hər bir insanın qorxusuna çevrildi.

Uşaqlar, şübhəsiz ki, Əfqanıstanda müharibə, zorakılıq, yoxsulluq və ya miqrasiyadan ən çox təsirlənən sosial kateqoriyadır. Uşaqlar Əfqanıstanda olduqları müddətdə böyüklərin yaşadıkları hər cür ağrıya şahidlik etməklə yanaşı, ailə, qohum, dost kimi qohumlarının itkisini də yaşayır və müşaiyətətsiz köç yaşamağa olurlar. Müharibənin davam etdiyi bir coğrafiyada doğulduğu ölkənin şərtləri daxilində dünyaya gələn əfqan uşaqlar üçün miqrasiya çox yayılmış bir həyat tərzidir və bu, zərurətdir [3 425,426].

Nəticə

Əfqanıstanda yaşanan dərin yoxsulluğun izləri həyatın bütün sahələrinə sirayət edib. Əmir Əfqanıstanda yüksək səviyyəli bir ailəyə mənsub olsa da, onunla eyni evi paylaşan Həsən Əmirlə bərabər şəraitdə deyil. Əmir və atası özlərinə məxsus malikanədə yaşadıkları halda, Həsən və atası malikanənin “kənar evində” yaşayırlar. Əmir atasının dəbdəbəli maşını ilə məktəbə gedərkən, oxuyub-yazmağı belə bilməyən Həsən hər səhər Əmirin səhər yeməyini hazırlayır, atasına ev işlərində köməklik edir. Digər tərəfdən Həsən aşağı təbəqədən olsa da, yaşadığı ailənin sinfi mövqeyinə görə Əfqanıstandakı digər uşaqlardan daha şanslı olması bir həqiqətdir.

Bir ölkənin parçalanmasını təsirli şəkildə qələmə verən müəllif öz həyat hekayəsindən ilhamlanan roman fantastikası ilə aktual bir məsələni çatdırıb. Müəllifin təcrübələri; hadisə və faktların real ifadəsini gücləndirdi. Əfqanların öz ölkələrindən məcburi köçü bu gün də davam edir. Hüseyini bu prosesi xüsusən Əmir obrazının vasitəsi ilə oxucuya çatdırmağa çalışıb.

ƏDƏBİYYAT

1. Hosseini K. Uçurtma Avcısı. Çev.: P.Özgören. İstanbul: Everest, 2013, 417 s.
2. Altunbay M., Çakır E. Çocuk edebiyatı ürünlerinde savaş ve göç olgusu (“Uçurtma Avcısı” ve “Kuş Olsam Evime Uçsam” adlı eserler örnekleme) // Sakarya University Journal of Education, 8(2), 2018, 354 s.
3. Bozok N., Bozok M. “Göçmen İstekleri” Yaklaşımı Işığında Beykoz, Karasu Mahallesi’ndeki Refakat sız Afgan Göçmen Çocukların Yaşamlarını Sürdürme Mücadeleleri // Moment Dergi, 5(2), 2018, 465 s.

4. Tilbe A. Civelek K. “Çatışma ve Göç Kültürü Modeli Bağlamında Göç Romanı İncelemesi: Yüksel Pazarkaya'nın Savrulanlar'ı // Göç Dergisi, 2018, 5(1), 219 s.
5. Töngür A.N. Babalar, Oğullar, Utañ ve Pişmanlık: Khaled Hosseini'nin Uçurtma Avcısı ve Orhan Pamuk'un Kırmızı Saçlı Kadın'ı // Rumeli Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, (19), 2020, s. 249 s.
6. Yiğittürk E. Afganistan'dan Göç ve Uçurtma Avcısı: Göç kültürü ve Çatışma Modeli Bağlamında Bir Okuma // Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi 25, Sayı: 1, Nisan, 2021, 154 s.

İnternet qaynaqları:

7. Polat H. Halit Hüseyini'den Yepyeni Bir Roman. 2013.
(<https://www.amerikaninsesi.com>)

Summary

Gunel Aghayeva

***The Author's View on the Tragedy of Afghanistan in the Novel
“Charahalang Uchuran” or Autobiographical Elements in the Character of Amir***

Since the 80s of the 20th centuries, the political events in Afghanistan have become one of the main topics of world political science. Thus, the Mujahideen army that was born after the Freedom Movement and the Taliban regime that emerged later had a serious impact on the social life of the Afghan people. This tragedy is not only a public and social problem of the Afghan state, but also a tragedy of individual families. The novel "Flying the Kite", which is a social realist work, can be evaluated as an autobiographical work of Khalid Hossein, an American originally from Afghanistan. The work discusses social changes related to violence and conflicts in Afghanistan. Narrated using synchronic and diachronic narrative techniques, the events describe the monarchist era of King Zahir Shah in Afghanistan. The novel was first published in the United States in 2003. In this process, the political, economic, social and cultural changes experienced in Afghanistan are narrated through the life stories of Amir, Baba, Hasan, Rahim Khan and other characters of the novel. The pre-migration space is Kabul and what happens in that geography, the transnational space is Pakistan and America. The novel focuses on regime changes in Afghanistan, civil war, conflicts and national and international actors who are the cause of all this.

The last half century of Afghanistan is reflected from the eyes and world of Amir, the hero of the novel. The years in Kabul, where he spent his childhood, and the years in America, where he lived as a youth-adolescence, are described with their periodic characteristics. What happened to Amir during his forced trip from America to Kabul is presented to the reader as a historical comparison of the change in Afghanistan.

The work is notable for its writing technique, as well as the evolution of the social and political environment. In particular, the image of Amir combines many autobiographical elements that correspond to the author's life in many ways. The novel, which was published in 2003, is still in the center of attention due to its relevance and is one of the issues of interest to Azerbaijani literary studies.

Keywords: *Afghanistan, novel, migration, America, child*

Резюме

Гюнель Агаева

***Авторский взгляд к трагедии Афганистана в романе «Чарахаланг Учуран»
или автобиографические элементы в характере Амира***

С 80-х годов 20 века политические события в Афганистане стали одной из главных тем мировой политической науки. Таким образом, армия моджахедов, родившаяся вслед за Освободительным движением и возникшим позднее режимом талибов, оказала серьезное влияние на общественную жизнь афганского народа. Эта трагедия является не только общественной и социальной проблемой афганского государства, но и трагедией отдельных семей. Роман, представляющий собой соцреалистическое произведение, можно оценить как автобиографическое произведение Халида Хоссейна, американца родом из Афганистана. В работе обсуждаются социальные изменения,

связанные с насилием и конфликтами в Афганистане. События, рассказанные с использованием синхронных и диахронических приемов повествования, описывают монархическую эпоху короля Захир Шаха в Афганистане. Роман был впервые опубликован в США в 2003 году. В этом процессе политические, экономические, социальные и культурные изменения, происходящие в Афганистане, рассказываются через истории жизни Амира, Бабы, Хасана, Рахим-хана и других персонажей романа. Домиграционное пространство – это Кабул, а то, что происходит в этой географии, транснациональное пространство – это Пакистан и Америка. Роман посвящен смене режима в Афганистане, гражданской войне, конфликтам и национальным и международным деятелям, которые являются причиной всего этого.

Последние полвека Афганистана отражены глазами и миром Амира, героя романа. Описаны годы в Кабуле, где он провел свое детство, и годы в Америке, где он жил юношески-отроческом возрасте, с их периодической характеристикой. То, что произошло с Амиром во время его вынужденной поездки из Америки в Кабул, представлено читателю как историческое сравнение перемен в Афганистане.

Работа примечательна своей техникой письма, а также эволюцией социальной и политической среды. В частности, в образе Амира сочетаются многие автобиографические элементы, во многом соответствующие жизни автора. Роман, опубликованный в 2003 году, до сих пор находится в центре внимания в силу своей актуальности и является одним из вопросов, представляющих интерес для азербайджанского литературоведения.

Ключевые слова: *Афганистан, роман, миграция, Америка, ребенок*

Şöbə redaktoru fil.e.f.d., prof. Tahirzadə Ədalət Şərif oğlunun rəyi əsasında çapa məsləhət görülmüşdür.